

ZUŠ Fil'akovo: Krása, príroda a výtvarné umenie nemôžu bez seba existovať...

V súvislosti s návštevou Základnej umeleckej školy vo Fil'akove schádzajú mi v úvode na um rôzne myšlienky. Majú všetky farby sveta. Rovnako pestrofarebné sú moje pocity. Hovorí sa, že všetko, čo sa dá napísať, dá sa aj namaľovať. A malo by to platiť aj naopak. Všetko namaľované možno vyjadriť slovami. Nuž áno... nie je však jednoduché slovami opísať tú presilu pozitívnych emócií znásobenú farbami, prítomnosťou detí a ich pedagógov, slnečnými lúčmi avizujúcimi jar a v neposlednom rade tiež vplyvom samotného objektu na Koháryho námestí, kde škola sídli už takmer štyridsať rokov. V starých múroch, spolu so školou, sídli aj duch doby. V záplave tónov (hudobný odbor), farieb (výtvarný odbor) a slov (literárno-dramatický odbor) sa nesporne cíti viac ako dobre. Čo sa však veku týka, v roku 2003 fil'akovská ZUŠ-ka (predtým závodná umelecká škola a ľudová škola umenia) oslávila okrúhle jubileum, 50 rokov od založenia. Číže polstoročie svojej existencie. Ďalšie, možno tak trochu nenápadné, určite však povšimnutiahodné jubileum, oslávi aj počas tohtoročného Envirofilmu a jeho už desaťročného Zeleného sveta. Malí aj väčší fil'akovskí výtvarníci sa Zeleného sveta, dnes už medzinárodnej súťaže detskej výtvarnej tvorivosti, zúčastňujú pravidelne každý rok. A keď vravíme fil'akovskí, myslíme tým zároveň aj žiakov Základnej školy na Farskej lúke. Existuje niečo (aj niekto) čo tieto dve školy spája. Talentovaní mladí výtvarníci, ich fantázia, chuť kresliť, tvorí a pedagógovia, ktorí ich talent podporujú, rozvíjajú a snažia sa „ukazovať svet“. Aj prostredníctvom Zeleného sveta. A my sme boli pri tom, keď sa práce nádejných fil'akovských výtvarníkov „balili“ na cestu do centra festivalu Envirofilm 2005, do Banskej Bystrice. Bolo to napoludnie a posledný zime prináležiaci štvrtok bol presvieteny slnečnými lúčmi, ktoré výtvarnej triede dodávali nádych jari a obohacovali ju o dimenziu prirodzeného svetla.

Učiteľka Jana Bialová pokojne očakáva príchod svojich žiakov. Zvonec v tejto škole nezvoní a keby to bolo na nej, ani triedna kniha by nemusela byť. Deti prichádzajú postupne – nie všetci sú z Fil'akova, dochádzajú aj z okolitých

dedín, no a hneď si z police vyberajú svoje výkresy, farby a farbičky, sadajú za stoly a maľujú. Bez slov, iba tak, mlčky. Sústredene, s pohľadom upretým na výkres, s gestami ako napríklad prižmúrené oko, či pohľad do neznáma... akoby okolo nich nič iné ani neexistovalo. Ako detí pribúda, tak sa ich mladá učiteľka, usmieva a útlá, no vôbec nie prehliadnuteľná, medzi nimi stráca. V tom zmysle, že sa stáva jednou z nich. Chvilu stojí pri jednom, potom zas pri druhom, no a chvíľu aj pri nás.

Jana Bialová pochádza z Martina. Vyštudovala reštaurovanie na Strednej škole umeleckého priemyslu v Kremnici a katedru grafiky na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Jej tvorba je poznačená (pozitívne) fantáziou a citom. Sú to dva elementy, ktoré vkladá do svojich obrazov a snaží sa ich preniesť aj do myslenia detí. V Základnej umeleckej škole vo Fil'akove pôsobí tretí rok. „Keď som sem prišla z Banskej Bystrice, najviac ma šokovalo, že sa tu hovorí maďarsky. Ja po maďarsky neviem ani slovo. Deti sa mi smejú a vravia, že som prišla z východu. Ale už som si zvykla a niekedy im aj rozumiem. Mám tu však aj svojich „tľmočníkov“, detí, ktoré vedia aj po maďarsky aj po slovensky. Vždy sa dohodneme a rozumieme si,“ hovorí s úsmevom.

Školu navštevuje 345 žiakov, z toho je 130 výtvarníkov. Čo je dosť veľký záujem na také malé mesto. A dosť žiakov na jednu skupinu. Preto vznikla aj druhá skupina. Deťom sa venujú traja pedagógovia, okrem Jany Bialovej aj riaditeľ školy František Mráz a externe Edita Mrázová. Jana Bialová má v triede detí od päť do sedemnásť rokov. Vzadu, „pri druhom strome“, ako tu zvyknú vraviť, je ešte jedna, menšia trieda.

„Začínáme v pondelok tými najmenšími, škôlkarmi.

Vo fil'akovskej ZUŠ-ke je obľúbená grafika. Má ju rada aj Erika Kamenská

Postupne ako sa blížíme ku koncu týždňa, sú v triede staršie deti. Dnes je štvrtok, dnes tu máme absolventov,“ hovorí a dodáva, že absolventi sú vlastne už tí najstarší, väčšinou gymnazisti, ktorí sa chcú výtvarnému umeniu venovať aj ďalej, na vysokých školách.

Podľa veku detí pedagógovia pristupujú aj k téme, ktorú majú výtvarne stvárať. Týka sa to aj prípravy prác na rôzne výtvarné súťaže, samozrejme aj na Zelený svet. „Menším deťom podáme tému cez rozprávku. Ak je témou voda, ako tomu bolo vlni, hovoríme o vodníkoch, o zlatej rybke a o všeličom, kde sa objavuje prvok vody. Staršie deti dokážu už samostatne pracovať s pojmami, so štruktúrami. Spolu pripravujeme podklady, pracujeme s artefaktmi. Malé deti, tie vedia všetko! Nemajú problém namaľovať čokoľvek. Zdá sa mi však, že čím sú deti staršie, tým viac sa snažia verne zobrazovať danú tému alebo veci a mávajú problémy, ak sa ich dielo nepodobá na realitu. Ak nie je dokonalé, trebárs ak v oku chýba lesk, jednoducho, ak nie je perfektné,“ vraví Jana Bialová. „Diskutujeme a zaoberáme sa teda tým, že aj portrét, aj prírodu alebo zátišie možno vyjadriť prostredníctvom abstrakcie. Rovnako tak živly. Abstrakcia ponúka deťom voľné pole fantázie a to sa mi zdá lepšie a prirodzenejšie ako nútiť ich verne zobrazovať realitu. Vyjadrovať sa pocitmi, vyjadrovať to, čo cítia a v čom sa cítia dobre.“

Je v eľa toho, v čom sa žiaci Jany Bialovej cítia dobre a v ich triede je to aj vidieť. Maľujú, kreslia, venujú sa grafike, batikujú, vyrábajú šperky, modelujú... (Ku koncu školského roka, keď už nemajú farbičky, chodievajú kresliť na fil'akovský hrad a keď prechádzajú mestom, vždy vraj narobia rozruch.) Tí, čo sa hlásia na stredné umelecké školy musia povinne vedieť napríklad namaľovať hlavu, zátišie, medzi povinné disciplíny absolventov patrí aj práca s látkami. Tomu sa pedagógovia venujú, na to sa

Žiaci v tejto škole maľujú, kreslia, venujú sa grafike, batikujú, vyrábajú šperky a... tešia sa pozornosti a záujmu svojich pedagógov. Na snímke zľava absolventka Denisa Eleková a Zuzka Vargová spolu s riaditeľom školy Mgr. Františkom Mrázom a Mgr. art. Jana Bialovou

zameriavajú. „Ale tých, čo nemajú v úmysle pokračovať na umeleckých školách, nechávame nech sa „hrajú“. Nemôžeme predsa chcieť, ani očakávať, že každé z týchto detí bude umelec. Ak mu však umenie môže pomôcť niečo pochopiť, niečo vnímať, tak je to dobré...“

S týmto jej názorom súhlasí aj externá učiteľka filakovskej ZUŠ-ky, inak učiteľka výtvarnej výchovy v Základnej škole na Farskej lúke, Edita Mrázová. To je ďalšia filakovská škola, ktorá tiež pravidelne prihlasuje práce svojich žiakov do Zeleného sveta. Odkiaľ prišiel prvý „zelený“ impulz? „Už si ani nepamätám, ale myslím, že od výtvarníka Jara Uhela, ktorý je iniciátorom tejto súťaže. On dal ten prvý podnet. Prihlásili sme sa do prvého ročníka a odvtedy nám organizátor súťaže, Slovenská agentúra životného prostredia, každý rok poslať propozície. No a my sa zúčastňujeme. Celkom úspešne,“ hovorí Edita Mrázová. Príprava na jubilejný desiaty Zelený svet v sídliskovej škole na Farskej lúke sa začala prakticky už pred Vianocami. Téma Moje mesto, moja dedina, môj dom deti zaujala. „Akurát u nás, v „obyčajnej“ základnej škole, je ten problém, že hodiny majú len 45 minút, čo je dosť málo na prácu, ktorá by bola adekvátna súťaži akou je Zelený svet. Musíme jej teda venovať viac ako len jednu vyučovaciu hodinu. Po

Danica Reimanoová, 15 r., ZŠ Farská lúka, Filakovo

dvoch, troch hodinách, však práca na tom istom výkrese začínajú deti už nudiť. Dvojhodinový výtvarný výcvik mám len v piatok s deviatkami. Deviatci sú rozumní, vnímaví, veľmi dobre sa mi s nimi robí. Piatakov je veľa na to, aby som s nimi zvládla napríklad aj zložitejšie grafiky. Vo všeobecnosti sú naše deti šikovné a talentované, záleží však aj na tom, ako ich zaujme téma, technika. Mám skúsenosti, že žiaci, ktorí majú slabší prospech, sa zvyčajne nekontrolujú, kreslia a malujú spontánne a spod ich rúk vychádzajú také, skutočne zvláštne práce. Naproti tomu žiaci s výborným alebo dobrým prospechom, sa pri tvorbe kontrolujú až príliš. Chcú byť dokonalí, presadzujú trend, že sa „to“ musí na niečo podobáť, musí to byť realistické. A to brzdí ich fantáziu. Keď im, v snahe uvoľniť ich emócie, spontánnosť, potiahnem ruku alebo štetec, až sa zľaknú.“

Škola na Farskej lúke je mladá. Má toľko rokov ako Zelený svet. Desiat. Výtvarná výchova si tu už druhý rok užíva „privilegium“ vlastnej výtvarnej triedy, stabilného priestoru, kde možno nielen tvoriť, ale aj vystavovať vytvorené práce. V tomto priestore sa v súčasnosti pripravuje vizuálna podoba osláv desaťročnice školy, ktorú, ako inak, zverili do rúk mladým výtvarníkom. Katalóg, pozvánky, plagáty, všetko bude niesť stopy ich fantázie a talentu.

Vo Filakove, zdá sa, je hustota šikovných malých a mladých výtvarníkov na meter štvorcový pomerne vysoká. Prezentujú sa na rôznych súťažiach nielen na Slovensku, ale aj za jeho hranicami. A treba povedať, že úspešne. Konkrétne Základná umelecká škola v súťaži Zelený svet počas desiatich rokov okrem iných cien získala aj hlavné ceny – Katarína Migátová v roku 1998 a Gabriela Farkasová v roku 1999. A mohli by sme menovať ďalej. No výpočet by to bol dosť dlhý, pretože chronológia oboslaných súťaží a ocenení počas existencie výtvarného odboru na tejto škole (od školského roku 1968 – 1969) je viac ako obsiahla.

Spomeňme však aspoň jeden z posledných úspechov – účasť vo výtvarnej súťaži o Cenu riaditeľa SSOJ J. Peterku Hodruša – Hábre, kde sa filakovskí „zušáci“ Daniel Güyre a Romana Kováčsová, ale tiež Tomáš Kovács, Ján

Kolpaský, Michal Erdelac či Soňa Krnáčová zaskveli svojimi návrhmi kolekcií šperkov. Hlavnú cenu v kategórii návrh užitočného predmetu získala Júlia Farkašovská.

Riaditeľ školy František Mráz je na svoje deti patrične a právom hrdý. Rodák zo Žiliny, absolvent Pedagogickej fakulty banskobystrickej UMB (slovenský jazyk a výtvarná výchova) patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti komiksovej tvorby na Slovensku. Je autorom viac ako šesťdesiatky komiksov a stoviek karikatúr. Po učiteľovaní na Orave sa v roku 1987 usadil vo Filakove a odvtedy učiteľuje v tunajšej Základnej umeleckej škole. Od roku 2001 je jej riaditeľom. Má toľko rokov ako táto škola. A tiež má zmysel pre humor...

„V roku 1953 sa udialo niekoľko významných vecí. Prvý človek vystúpil na Mount Everest, narodil sa Fero Mráz a vo Filakove sa narodila táto škola...“ smeje sa. V 7. ročníku Zeleného sveta (Envirofilm 2001) bol František Mráz ocenený za „pedagogické vedenie a úspešné pôsobenie v doterajších ročníkoch súťaže“. Je presvedčený, že impulzom k účasti v Zelenom svete je predovšetkým láska k prírode. „To, že my, ľudia, milujeme prírodu. A ja ju milujem! A nenávidím techniku. Ak musím, prispôbim sa jej, ale všetko ostatné je o prírode, o zeleni... neklamem. Naozaj, prírodu milujem a tieto deti by to mali cítiť. Ak to necítia tak ako my, problém bude možno v tej technike. V tom, že mobily sú pre nie viac ako kvety. Našou úlohou je, aby sme ich k láske k tomu, čo i len jedinému kvietku, viedli a priviedli...“

V škole na Koháryho námestí vo Filakove učia deti lásku k prírode prostredníctvom hudby, slova, no najmä prostredníctvom výtvarného umenia. Odráža sa v obrázkoch h rozvesaných po stenách školy. Má veľa podob a každá je neopakovateľná. Tie obrázky majú dušu a veľmi ľahko sa do nich zamilujete. Krása, príroda a výtvarné umenie nemôžu bez seba existovať. Patria k sebe. Patria k týmto deťom a učiteľom a patria k Zelenému svetu.

Anna Gudžová

Foto: Tomáš Kopečný

Vedomostná súťaž Envirofilmu 2005

Poklady Slovenska

Tak, ako sa už stalo dobrou tradíciou, aj pre tohtoročný festival pracovníci Slovenskej agentúry životného prostredia pripravili množstvo sprievodných akcií. Najväčšími účastníkmi týchto akcií sú, ako je tomu všade na svete, deti a mládež. Preto sme aj pre tento ročník hľadali vhodnú tému, ktorá by dokázala zaujať a zároveň priniesť nové informácie a možnosť rozšíriť si vedomosti o nových poznatkoch.

Vzhľadom k tomu, že Slovensko je krajina, kde sa nachádza množstvo prírodných a kultúrnych zaujímavostí, pripravili sme súťažnú výstavu pod názvom **Poklady Slovenska**. Jej cieľom je priblížiť mladšej generácii prírodné a kultúrne pamiatky Slovenska, ktoré sú už zapísané v Zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva, ako aj ďalšie, o ktorých vyhlásenie a zaradenie do tohto zoznamu sa Slovensko snaží. Výstava bude inštalovaná na paneloch a umiestnená v areáli Múzea SNP počas celého trvania festivalu. Návštevníci sa tu budú môcť dozvedieť viac o medzinárodnej organizácii UNESCO, kedy vznikol Dohovor o ochrane svetového, kultúrneho a prírodného dedičstva, koľko štátov sa zapojilo do tejto celosvetovej iniciatívy, ako aj o niektorých najzaujímavejších prírodných krásach a kultúrnych pamiatkach zo sveta, ktoré sú zapísané do tohto zoznamu.

Mnohí z vás si pri čítaní tohto príspevku položia otázku, prečo je táto výstava súťažnou, resp. akou formou bude súťaž prebiehať. Ti, ktorí ste sa zúčastnili sprievodných akcií Envirofilmu už v predchádzajúcich rokoch, to už iste dobre viete. Tým, ktorí to chcú skúsiť prvýkrát, odporúčame, aby si informácie na vystavených paneloch dobre preštudovali a čo najviac informácií aj dobre zapamätali. Prečo? Lebo z týchto údajov budú zostavené súťažné otázky, ktoré budú na vás čakať v záverečný deň festivalu 7. mája 2005 na Envirofinále. Uskutoční sa v Kine Korzo o 9. hodine. Je to síce sobota a pre niektorých z vás možno aj veľmi zavčasu, ale verte, že prísť a súťažiť sa oplatí. Budú tu na vás čakať zaujímaví hostia a ešte zaujímavejšie ceny, ktoré sa vám určite hodia pred blížiacimi sa letnými prázdninami. Všetci organizátori súťaže Poklady Slovenska sa tešia na vašu účasť na súťažnej výstave, ako aj priamo na veľkom Envirofinále a držia vám palce.

Ing. Ľuboš Čillag

